

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
I ÚVOD DO PEDAGOGIKY	9
II PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	25
III PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA	95
IV SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA	157
V VYBRANÉ KAPITOLY Z DĚJIN PEDAGOGIKY	235

OBSAH

1 PEDAGOGIKA	11
Vznik pedagogiky	11
Kdo byl a je pedagog?	11
2 VÝCHOVA	13
Jak můžeme chápat výchovu?	13
Názory na výchovu	13
3 VZÁJEMNÝ VZTAH PEDAGOGIKY A VÝCHOVY	15
4 SOUSTAVA PEDAGOGICKÝCH DISCIPLÍN	16
Základní pedagogické disciplíny	18
Hraniční pedagogické disciplíny	18
Aplikované pedagogické disciplíny	19
Další pedagogické disciplíny	19
5 PRÁCE S ODBORNOU PEDAGOGICKOU LITERATUROU	21
Informační (inspirativní) zdroje při studiu pedagogiky	21
Anotace	21
Odborná kartotéka studenta	22
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	24
Doporučená literatura	
k hlubšímu poznání vědy pedagogiky	24

OBSAH

1 PŘEDMĚT PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU	28
2 VÝZKUM A TEORIE VOLNÉHO ČASU	29
Pojem volný čas	29
Výpočet volného času	29
Měřítka volného času	30
Kdo má vliv na trávení volného času dětí a mládeže?	31
3 VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ	33
Funkce výchovy mimo vyučování	33
Pedagogika volného času a další disciplíny	34
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	34
4 OBSAH, VZTAHY A PROSTŘEDÍ VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT PRO KULTIVACI A TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE	36
Obsah výchovy mimo vyučování	36
Únava	36
Odpočinkové činnosti	38
Rekreační činnosti	39
Zájmové činnosti	39
Sebeobslužné činnosti	42
Veřejně prospěšné činnosti	42
Příprava na vyučování	43
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	44
Hra	46
Obecně o hře	46
Hra pro naše studijní účely	47
Názory na dětskou hru	47
Co hrou dítě získává?	48
Znaky (dětské) hry	49
Aspekty hry	49
Třídění her pro školní a mimoškolní prostředí	49
Pedagogické třídění her	50
Psychologický pohled na hru	54
Hračka	55
Obecně o hračce	55
Hlavní požadavky na výrobu hračky	55
Funkce hračky	56
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	56
Vztahy při výchově mimo vyučování	58
Nejfrekventovanější vztahy při výchově mimo vyučování	58

<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	59
Prostředí pro volnočasové aktivity	60
5 ŠKOLSKÁ A JINÁ ZAŘÍZENÍ ZABEZPEČUJÍCÍ VÝCHOVU, VZDĚLÁVÁNÍ A ZÁBAVU VE VOLNÉM ČASE	61
Požadavky na realizaci výchovy mimo vyučování	61
Školní vzdělávací program a školská zařízení	62
Dělení volnočasových institucí	62
Školská zařízení pro zájmové vzdělávání	63
Školská výchovná a ubytovací zařízení	68
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	70
Institute a sdružení zájmového vzdělávání	70
Komerční organizace	72
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	73
6 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ PÉČE, ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA	75
Obecně o rodině	75
Typy rodin	75
Základní funkce rodiny	76
Typy rodinné výchovy	77
Typy nesprávného rodinného výchovného působení	79
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	79
Práva dítěte	79
Úmluva o právech dítěte	80
Preventivně výchovná péče o dítě	81
Preventivně výchovnou úlohu naplňují	81
Okamžitou pomocí s problémy dětí a mládeže se zabývají	82
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	84
Náhradní rodinná péče	84
Svěření do péče jiné osoby než rodiče	84
Adopce (osvojení)	84
Pěstounská péče	85
Hostitelská péče (zástupná péče)	86
Ústavní výchova a ochranná výchova	87
Zařízení ústavní výchovy ve zdravotnictví	87
Zařízení ústavní a ochranné výchovy ve školství	87
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	92
7 MODERNÍ TRENDY PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU	93
Streetworker, sociální asistent	93
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	93
Doporučená literatura	
k hlubšímu studiu pedagogiky volného času	93

OBSAH

1 PŘEDMĚT PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKY	98
2 DRUHY ZAŘÍZENÍ PRO PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVU	99
Mateřská škola (MŠ)	99
Speciální mateřská škola	99
3 CÍLE PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V MŠ	101
Cíl výchovného působení obecně	101
Současné cíle předškolního vzdělávání	101
Záměry a cíle předškolního vzdělávání	102
Záměr předškolního vzdělávání	102
Obecné cíle předškolního vzdělávání	102
Dílčí cíle předškolního vzdělávání	103
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	105
4 OBSAH VÝCHOVNÉHO PŮSOBENÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	106
Obsah vzdělávání obecně	106
Obsah předškolního vzdělávání	106
Dítě a jeho tělo	108
Dítě a jeho psychika	110
Dítě a ten druhý	116
Dítě a společnost	118
Dítě a svět	120
Zjednodušené shrnutí pěti oblastí předškolního vzdělávání	122
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	124
5 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM A JEHO HODNOCENÍ	125
Kdo zpracovává školní vzdělávací program	125
Systém hodnocení výchovně vzdělávacích výsledků	125
Pedagogická evaluace	126
Pedagogická diagnostika	126
6 PODMÍNKY VÝCHOVNÉHO PŮSOBENÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	128
Podmínky výchovy obecně	128
Podmínky výchovy v mateřské škole (vnější podmínky)	128
Věcné podmínky	129
Životospráva	129
Psychosociální podmínky	130
Organizace chodu MŠ	130
Řízení MŠ	131

Personální a pedagogické zajištění	131
Spoluúčast rodičů	131
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	132
7 VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ METODY	133
Výchovně vzdělávací metoda obecně	133
Dělení metod	133
Výchovné metody	134
Vzdělávací metody	137
Volba metody v mateřské školce	140
8 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ ZÁSADY	141
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	144
9 MOTIVACE DĚTÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	145
Několik rad, jak motivovat dítě v MŠ	146
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	147
10 OSOBNOST UČITELKY MATEŘSKÉ ŠKOLY	148
O učitelce obecně	148
Typologie učitelky	148
Učitel z hlediska obsahu výchovy	149
Učitel podle přístupu k vedení dětí	149
Učitel podle vztahu ke své výchovně vzdělávací práci	150
Učitelka mateřské školy	150
Vzdělávání a sebevzdělávání učitelky MŠ	150
Vlastnosti učitelky MŠ	151
Pracovní povinnosti učitelky MŠ	151
Co a kdo od učitelky MŠ očekává	153
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	155
Doporučená literatura	
k hlubšímu studiu předškolní pedagogiky	155

OBSAH

1 PŘEDMĚT, ZÁKLADNÍ POJMY A OBORY	
SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY	161
Základní pojmy ve speciální pedagogice	161
Obory speciální pedagogiky	162
Vznik poruch vývoje	163
Genetická podmíněnost	163
Prenatální poruchy (ohrožení během těhotenství)	163
Perinatální poruchy (ohrožení při porodu)	164
Postnatální poruchy a handicap (pozdější poškození)	164
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	166
2 PSYCHOPEDIE	167
Mentální postižení a příčiny jeho vzniku	167
Mentální retardace	167
Demence	167
Projevy mentálního postižení	168
Stupně mentálního postižení	168
Slaboduchost	168
Lehká duševní zaostalost	169
Středně těžká duševní zaostalost	169
Těžká duševní zaostalost	170
Hluboká duševní zaostalost	170
Downův syndrom	170
Zásady práce s jedincem s mentálním postižením	171
Instituce pro jedince s mentálním postižením	172
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	172
3 SOMATOPEDIE	174
Zdravotní oslabení	174
Vadné držení těla	174
Ortopedické vady páteře	175
Ploché nohy	175
Alergie	175
Dlouhodobá onemocnění	175
Epilepsie	175
Tělesné postižení	176
Dětská mozková obrna (DMO)	177
Zdravotní ohrožení	178
Tělesně postižené dítě ve škole i doma	178
Instituce pro výchovu a vzdělávání dětí s tělesným postižením	178
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	180

4 TYFLOPEDIE	181
Druhy zrakových vad a poruch	181
Poruchy úplného vidění	181
Refrakční vady	182
Stupně zrakových vad a poruch	183
Slabozrakost	183
Zbytky zraku	183
Nevidomost	184
Výchova a vzdělávání dětí se zrakovým handicapem	184
Kompenzační činnosti	185
Braillovo písmo	185
Nevidomý a společnost	186
Organizace, které pomáhají nevidomým	186
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	187
5 SURDOPEDIE	189
Stupně sluchových vad a poruch slyšení	189
Nedoslýchavost – částečná ztráta sluchu	189
Zbytky sluchu	190
Úplná ztráta sluchu	190
Formy komunikace neslyšících	191
Výchova a vzdělávání dětí se sluchovým handicapem	191
Kompenzační činnosti	192
Prevence před ohluchnutím	193
Výchovně vzdělávací instituce	193
Organizace, které pomáhají neslyšícím	193
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	193
6 LOGOPEDIE	195
Poruchy řeči	195
Vývojové poruchy řeči	195
Poruchy zvuku řeči	196
Poruchy tempa řeči	196
Neurózy řeči	196
Výchova a vzdělávání dětí s řečovým postižením	198
Prevence vzniku poruch řeči	198
Odborná pomoc	198
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	200
7 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA OSOB S DÍLČÍMI DEFICITY	201
Žáci s výukovými problémy	201
Školní zralost	201
Školní připravenost	202
Vstup dítěte do školy	203
Školní úspěšnost	203
Školní neúspěch	204
Žáci s poruchami školní přizpůsobivosti	204
Lehká mozková dysfunkce	205

OBSAH

1 PŘEDMĚT DĚJIN PEDAGOGIKY	238
2 PRAVĚK – POČÁTKY VÝCHOVY	240
3 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ VE STAROVĚKU	241
Čína	241
Řecko	241
Spartská výchova	242
Athénská výchova	242
Řím	243
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	244
4 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ VE STŘEDOVĚKU	245
Dělení škol	246
Katechumenské školy	246
Katechetské školy	246
Farní školy	246
Kláštevní školy	246
Katedrální školy	247
Středověké univerzity	247
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	250
5 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ V NOVOVĚKU	251
Změny doby	251
Zámořské objevy	251
Renezance a humanizmus	251
Reformace	252
Školství	252
Myšlenky na změny školství	252
Jezuitské školy	253
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	254
6 JAN AMOS KOMENSKÝ (1592–1670)	256
Životopisná data a místa působení J. A. Komenského	256
Období po smrti J. A. Komenského	258
Dílo J. A. Komenského	258
Velká didaktika	258
Informatorium školy mateřské	259
Komenského názory na výchovu	259
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	260

7 DĚJINY PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKY	262
Názory na výchovu a vzdělávání v předškolním věku	262
Platón	262
Jan Amos Komenský	262
Instituce pro předškolní výchovu a vzdělávání v 17. až 19. století	263
Kindergarten	264
Reformátoři předškolního vzdělávání 19. a 20. století	265
Socialistická mateřská škola	266
Mateřská škola po roce 1989	267
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	268
8 TRADIČNÍ PEDAGOGIKA	270
Dělení pedagogiky podle Herbarta	270
Praktická pedagogika	270
Význam Herbarta	274
Herbartisté	274
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	276
9 REFORMNÍ PEDAGOGIKA	277
Co reformátoři kritizují?	277
Některé myšlenky reformních pedagogů	278
Reformní pedagogické hnutí	279
Waldorfská škola	280
Daltonský plán	281
Freinetovská škola	281
Jenský plán	282
Montessoriovská škola	282
Shrnutí hlavních myšlenek a cílů reformní pedagogiky	283
<i>Nejčastější otázky při zkoušení</i>	285
Doporučená literatura k hlubšímu studiu dějin pedagogiky a reformních proudů pedagogiky	285